

ՀՈՒՊԿՈՒՂՈՒ

Ս. ՆԵՐՍԷՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ ՇԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

Պր. Նիկողոս Կ. Թաճմիզեան իր «Ներսէս Շնորհալին երգահան եւ երաժիշտ» խորագրուած ուսումնասիրական երկին մէջ — տպուած Երեւան, 1973-ին — կազմած է ցանկը այն շարականներուն, որոնց հեղինակը կը համարէ մեր մեծանուն Հայրապետը: Պր. Թաճմիզեան արդարօրէն կը յարէ. «Այս ցանկը մենք դեռ եւս վերջնական չենք համարում» (էջ 40): Յիրաւի մեր տեւութեամբ այդ ցանկին մէջ կան շարականներ որ չեն պատկանիր Ներսէս Շնորհալիի՝ այլ տարբեր գրողներու, եւ կան Շնորհալին պատկանող ուրիշ շարականներ որ կը պակսին հոն:

Հ. Սահակ Ճեմսեմեանն ալ ուշագրաւ յօդուած մը նուիրած է նոյն նիւթին, «Շնորհալիի շարականներու հարադատութեան հարցը ձեռագիրներու լոյսին տակ» խորագրով, որ տպուած է Բաղձալէպի մէջ (1973, էջ 362-393, եւ 1974, էջ 86-105):

Սոյն յօդուածով համառօտակի կը ներկայացնենք մեր քննութեանց արդիւնքը խնդրոյ առարկայ շարականներու մասին, հետեւելով Ս. Յակոբեանց Մատենադարանի թիւ 1654 ձեռագրին, որուն առաջին մասը կը պարունակէ 60 կանոններ՝ հին խմբագրութեամբ, իսկ երկրորդ մասը 61-89 կանոններ՝ իրրեւ յաւելուած, իրաց առեալ այն շարականները որոնք կանոններէն անկախ դրուած են: Կանոններուն թուագրութիւնը այբուբենով՝ կատարուած է մեր կողմէ, ինչպէս նաեւ բոլոր շարականներուն, առաջին մասին մէջ 1-957 պատկեր, երկրորդ մասին մէջ՝ 958-1167, թուանշաններով:

Այս գրութեան մէջ իրրեւ արտաքին վկաներ նկատի առած ենք Կիրակոս Գանձակեցին, Սարգիս Երէցը, Գրիգոր Տաթեւացին, եւ Յակոբ Սեկցին. իսկ իրրեւ ներքին վկայութիւն՝ գրութեան լեզուն եւ ոճը: Բանասէրներու աշխատութիւններէն ձեռքի տակ ունեցած ենք Հ. Գարբիէլ Աւետիքեանի, Սահակ Վրդ. Ամատունիի, Նիկողոս Թաճմիզեանի, եւ Հ. Սահակ Ճեմսեմեանի գրուածքները: Իրրեւ տպագիր Շարակնոց գործածեցինք Երուսաղէմեան 1936ի հրատարակութիւնը:

Ստորեւ յաջորդաբար կը ներկայացնենք նախ հին խմբագրութեան մէջ տեսնուող Շնորհալիի հարադատ ու երկրայական շարականները, եւ ապա նոր յաւելման մէջ գտնուածները՝ նոյն կարգով:

Հարադատ համարուած շարականներ թիւ 1654 ձեռագրի առաջին մասին մէջ:

ԻԸ.— Կանոն Գալստեան Տեառն յերուսաղէմ (Տպ. էջ 309):

421.— Հրց. ԴԿ.— Որ ի քերովբէական

422.— ՄԵԾ. ՁԱ.— Ուրախ լեր յոյժ

423.— Ողբ. ԲԿ.— Ուրախ լեր եկեղեցի

- 424.— Տէր Բկ.— ՉՔրիստոս թագաւորն
425.— Ճաշ. Դկ.— Անըսկիզբն բանն
426.— Հմբ. Բկ.— Այսաւր ընդ հրակերպեան

- ԼԴ.— Կանոն Մեծի Ուրբաթին (էջ 338) :
463.— Օրհ. ՉԴ.— Այսաւր ի կատարումն
464.— Օրհ. ՉԴ.— Այսաւր զոր յերկնային

- ԽԲ.— Կանոն Սրբոց Հոսիսիմեանց
666.— Հմբ. Դկ.— Անըսկիզբն (էջ 585) :
Շարական Սրբոց Վարդանանցն
764.— Օրհ. Դկ.— Նորահրաշ (էջ 755) :
Շարական Սրբոցն Յովհաննու Ոսկերերանի
770.— Դկ.— Որ յանըսկիզբն ի Հաւրէ (էջ 723) :
Շարական Սրբոցն Իզնատիոսի Հայրապետին
771.— Մնկ. ՉԴ.— Որ հրաւիրեցեր (էջ 722) :
Շարական Սրբոցն Ներսէսի Հայրապետի
772.— ՉԴ.— Որ ընտրեցար (էջ 570) :
Շարական Սրբոցն Գրիգորի Աստուածաբանի
774.— ՉԲ.— Որ լուսով (էջ 725) :
Շարական Սրբոց Եւստոատիոսեանց
775.— Բկ.— Որ ըզհուր (էջ 729) :
Շարական Սրբոց Վկայիցն Երկուց Բիւրուցն
776.— Դկ.— Այսաւր ընդ անմարմնոցն (էջ 731) :
Շարական Սրբոցն Թէոդորոսի Զաւարմարի
777.— ՉԴ.— Որ ընտրեցեր (էջ 173) :
ԾԸ.— Կանոն Սրբոց Հրեշտակապետացն (էջ 708-713) :

Ընդ ամէնր միայն 24 պատկեր են ներսէս Շնորհալիի հարազատ հա-
մարում չարականները : Աւելի մեծ թիւ մը կը ներկայացնեն երկրաշաղկապներ
կատուածները, զորս կարգաւ կը թուենք ստորեւ :

- ԺԲ.— Կանոն Երկրորդ Աւուրն Փոխման Աստուածածնին (էջ 624) :
ԺԳ.— Կանոն Երրորդ Աւուրն (էջ 629) :
ԺԵ.— Կանոն Սրբոցն Անտոնի Անապատականի (էջ 101) :
130.— Օրհ. Ակ.— Որ զերկնաւոր
131.— Օրհ. Ակ.— Որ զարդարեալ
135.— Մնկ. Բկ.— Ով երանելիդ :
Մանկունք Տրդատայ Թագաւորի
136.— Մնկ. ՉԴ.— Որ զերազոյն (էջ 110) :
ԺԹ.— Կանոն Սրբոց Առաք. Պետրոսի եւ Պաւլոսի (էջ 123) :
151.— Օրհ. ՉԴ.— Յընծայ այսաւր
152.— Օրհ. ՉԴ.— Որ զերազոյն
156.— Մնկ. Դկ. Ստ.— Որ արփիահրաշ
157.— Հմբ. Դկ. Ստ.— Որ անպարզերն է :
ԻԱ.— Կանոն Սրբոց Առաքելոցն Յակոբայ եւ Յովհաննու (էջ 129) :

- 168.— Օրհ. ԴԿ.— Որ էն յէութեան
169.— Օրհ. ԴԿ.— Որ անմարմին
173.— Մնկ. ԴԿ. Սա.— Որ յանձնառուեր :

- ԻԲ.— Կանոն Նինուէացւոցն (էջ 149) :
ԻԳ.— Կանոն Հայրապետացն Երից Սր. Ժողովոյն (էջ 714) :
ԻԴ.— Կանոն Սրբոց Քառասնիցն (էջ 237) :

- ԻԸ.— Կանոն Գալստեան Տեառն յերուսաղէմ (էջ 308) :

- 418.— Օրհ. ՉԱ.— Որ վերաբնիս

- 419.— Օրհ. ՉԱ.— Այսաւր զանքակիրքն :

- Լ.— Կանոն Մեծի Երկուշարաթին, Օրհ. (էջ 316) :

- ԼԱ.— Կանոն Մեծի Երեքշարաթին, Օրհ. (էջ 321) :

- ԼԲ.— Կանոն Մեծի Չորեքշարաթին, Օրհ. (էջ 327) :

- ԼԳ.— Կանոն Մեծի Հինգշարաթին, Օրհ. (էջ 331) :

- ԼԵ.— Կանոն Մեծի Շարաթուն, Օրհ. (էջ 366) :

- Գովեա Երուսաղէմք Յինանցն (էջ 371-2) :

- 481.— Ճաշ. ՉԱ.— Յարեալ Քրիստոս

- 484.— Ճաշ. ՉԱ.— Որ յարեալ :

- ԽԳ.— Կանոն Տապանակին

- 675.— Մնկ. ԱԿ.— Որ ի սկզբանէ (էջ 594) :

- ԽԴ.— Կանոն Վարդապետին

- 683.— Ճաշ.— Ուրախացիր պրծակ կուսից (էջ 602) :

- ԾԴ.— Կանոն Վարդապ Սաշին

- 729.— Հրց.— Որ ըզոյս (էջ 672) :

- 730.— Մեծ.— Մայր լուսոյ Մարիամ (էջ 673) :

- ԾԻ.— Շարական Սրբոյն Մեսրոփայ Վարդապետի

- 755.— Հրց. ԴԶ.— Սքանչելագործ (էջ 694) :

- 756.— Ողբ.— Որ ըզնորհս

- 757.— Տէր.— Անճառելի

- 758.— Մնկ. ՉԳ.— Նրմանեալ :

- Շարական Սրբոց Քաւիցն

- (150) 759.— Ստուգութեամբ (էջ 746) :

- Շարական Սրբոց Ոսկեանց

- 760.— Որք արժանաւորեցայք (էջ 753) :

- Շարական Սրբոց Ատմեանց

- 761.— ԱԿ.— Աղաչեմք ըզքեզ Տէր (էջ 754) :

- Շարական Սրբոյն Սահակայ Հայրապետի

- 762.— Որ յարմատոց (էջ 572) :

- Շարական Սրբոյն Վահանայ Գողթնացոյ

- 763.— Զարմանալի է ինձ (էջ 747) :

- Շարական Սրբոց Վարդանանցն

- 765.— Արիացեալք (էջ 758) :

- Շարական Սրբոյն Դաւթի Դրնեցոյն

- 768.— Լըցեալ աստուածային շնորհիւ (էջ 749) :

- Շարական Սրբոյն Կիւրակոսի եւ Յովնիսեան

- 769.— Յարմատոց բարեաց (էջ 750) :

- (221) 792.— Մնկ.— Զինաւորն Քրիստոսի (էջ 805) :

Հարազատ համարուած շարականներ, թիւ 1654 ձեռագրի երկրորդ մասին մէջ, կը ներկայացնեն համեմատաբար շատ մեծ թիւ մը 29 կանոններէն 18 հատը նկատուած են արդիւնքը Շնորհալի Հայրապետի բաղմարեղուն գրչին:

ԿԳ.— Կանոն Եւթանասուն եւ երկու Առաքելոցն (էջ 143-148):

ԿԴ.— Երգ Բուն Բարեկենդանին Առջի Կիւրակէի Աղուհացիցն, Տեառն Ներսէսի ասացեալ (էջ 157-161):

ԿԵ.— Երկրորդ Կիւրակէին ասա (էջ 174-178):

ԿԶ.— Կանոն Երրորդ Կիւրակէին (էջ 191-196):

ԿԷ.— Կանոն Չորրորդ Կիւրակէին (էջ 216-221):

ԿԸ.— Հինգերորդ Կիւրակէին (էջ 245-251):

ԿԹ.— Շարաթ Գրիգորի Լուսաւորչին

1010.— Հրց. ԴԿ.— Որ ի Հաւրէ (էջ 274)

1011.— Ողբ.— Որ կոչեցեր

1012.— Տէր.— Այսաւր զիմանալի

1013.— Մեկ. ԳԶ.— Այսաւր տանէ:

Հ.— Վեցերորդ Կիւրակէին (էջ 282-288):

Երգ Տեառն Ներսէսի Հայոց Կաթողիկոսի ասացեալ Յաղաղ Մեծի Ուրբաթու

1020.— ԴԿ.— Այսաւր անճառ (էջ 346):

Երգ Մեծի Ուրբաթու Յորեկին Աւետարանին

1021.— Նորոգող տիեզերաց (էջ 360):

ՀԴ.— Կանոն Հոգոյ Գալստեան Երկրորդ Աւուր (էջ 510-515):

ՀԵ.— Կանոն Երրորդ Աւուրն (էջ 515-519):

ՀԶ.— Կանոն Չորրորդ Աւուրն (էջ 520-524):

ՀԷ.— Կանոն Հինգերորդ Աւուրն (էջ 524-528):

ՀԸ.— Կանոն Վեցերորդ Աւուրն (էջ 528-531):

ՀԹ.— Կանոն Եւթներորդ Աւուրն (էջ 532-535):

Ձ.— Կանոն Ծննդեանն Յովաննու

1072.— Հրց. ԴԶ.— Որ աւետաւոր (էջ 546):

1073.— Ողբ.— Երկնաւոր փեսայ

1074.— Տէր.— Այսաւր ցընծան:

ՁԳ.— Կանոն Վարդապետի Երկրորդ Աւուրն (էջ 603-607):

ՁԴ.— Կանոն Երրորդ Աւուրն (էջ 608-612):

Այլ Հարցն Մարգարէիցն

1099.— Հրց.— ԴԶ.— Որ ընդ հողեղէն (էջ 684):

1100.— Ողբ.— Որ աւետաւոր

1101.— Տէր.— Այսաւր Ժողովուրդք

1102.— Մեկ. ԴԿ.— Այսաւր ցընծայ:

Շարական Մեռն Աւրհնելոյ

1120.— ԴԶ.— Որ յառաջագոյն (էջ 734):

ՁԸ.— Կանոն Սրբոց Ղեւոնդեանց (էջ 759-767):

Երկրորդ մասին մէջ գտնուող շարականներէն երկրայական կը հա-
մարուին հետեւեալները .

22. — Կանոն Սրբոյն Յակոբա ՄՃ . (էջ 698-703) :

23. — Կանոն Մանկանցն Բեթղէեմի (էջ 704-707) :

Շարական Սրբոյն Եփրեմի

1117. — ԳԶ. — Որ Համանրման (էջ 727) :

Ստորեւ կը ներկայացնենք շարք մը այն բառերէն եւ անութիւննե-
րէն , որոնք բնորոշ են Ներսէս Շնորհալիի շարականներուն համար :

Ախտակցարար , ախտակից

Ահեղագոչ սասաիկ հնչմամբ

Անեղակից

Անկապելի

Անհիւթական

Անճաշակ լինել

Աշխարհամած խաւար

Առատարուդիս

Արեգակն արդար

Բանալ զաշքս սըրտից

Բորբոքել յոգիս

Եղական

Երգել ըզփառս ի բարձունս

Եօթնարփեան

Ըստուերական տօնք

Թողութիւն շնորհեացէ մեր բազում յան-
ցանացն

Իմաստութիւն Հօր Յիսուս

Լուսաշաւիղ

Խոհական

Խոնարհեալ ընկալցի

Կամաւոր պատարագ

Համաձայնիլ

Հանդիսադիր

Հարսանիք անտպական

Հողանիւթեայ

Հրաւիրակ

Ղամբարամբ լուսոյ

Ղեւնդիկ սուրբ վարդապետըն

Ճառագայթ փառաց

Մատունք հոգւոյ

Նորոգող տիեզերաց

Ռահ դորձեալ

Սրբափայլ զգեստութ պրճնեալ

Վերանըստիլ

Վերերգել

Վերնատունըն խորհրդոյ

Իխաւիլ — իլ

Փռատարիլ — իլ

Փռատարութիւն

Քառաբարակ

Ն . ԱՐԲ . ԾՈՎԱԿԱՆ